

การประชุมวิชาการระดับชาติ
เครือข่ายด้านการจัดการชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 8

The 8th National Conference on
Community Management Network
for Sustainable Development

[องค์กรไม่แสวงหากำไร กับการพัฒนาที่ยั่งยืน]

รายงานสืบเนื่อง

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการคัดเลือกบทความและตรวจทาน
เอกสารและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 8

➤ คณะกรรมการฝ่ายวิชาการคัดเลือกบทความและตรวจทานเอกสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิชะกุล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์รัชกร วชิรสีโรตม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญญาสุทินันท์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.จตุพร เพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.อัปดุลเลาะ เจ๊ะหลง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

➤ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย ภูวนาถวิจิตร

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิชะกุล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรยา พรเอี่ยมมงคล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพันธ์ ต้นตระกูล

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงสุดา ภู่อ่าง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ ดร.ปริวิทย์ ไวทยาชีวะ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ ดร.ปรรณกร แก้วรามุข

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ ดร.สงเสริม แสงทอง

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพร พรหมนิมิตกุล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุดา พุฒจรรย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนี คำนวลศิลป์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาจารย์ ดร.จรรยาบรรณ สุธรรมมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาจารย์รัชกร วชิรสีโรตม

มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาจารย์วันชัย เจือบุญ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญญาสุทินันท์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองศาสตราจารย์เอมอร เจียรมาศ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.ธิตีพัทธ์ บุญปก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.พิชามณูชู้ บุญสิทธิ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.อัปดุลเลาะ เจ๊ะหลง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์แทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ห้องที่ 9 ห้องเรียน LA 306 อาคารเรียนชั้น 3 คณะศิลปศาสตร์

ที่	เวลา	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง
1	13.00-13.20 น.	ศิริลักษณ์ สุวนิชกุล อาทิตยา สังข์ทอง นรินทร์ สังข์รักษา	พฤติกรรมและความเชื่อของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาสักการะทำาวเวสสุวรรณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม
2	13.20-13.40 น.	วิไลวรรณ ทองนาค จุฑาทิพย์ จงจัดกลาง	แรงจูงใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวในยุค New Normal ของ Generation Y ในกรณีศึกษากรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน
3	13.40-14.00 น.	รัชดาภรณ์ จันเจริญ ศิริประภา พรหมวงศ์ สรัดชา สุนทร เอมอร เจียรมาศ	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) กรณีศึกษา : ย่านเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
4	14.00-14.20 น.	กฤษรา มณีดวง สุธาณี น้ำคำ สุนี คำนวลศิลป์	การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน
พักรับประทานอาหารว่าง (14.20-14.40 น.)			
5	14.40-15.00 น.	รัฐชิตา จันท์เทศ วิศวะ เดชรา รชกร วชิรสิโรตม	การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่สะท้อน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
6	15.00-15.20 น.	สุดารัตน์ ชันคำภาศ ธงชัย ภูวนาถวิจิตร	แนวทางการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนดอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
7	15.20-15.40 น.	ไอลยวิญ ไขยกักดี วิลาสินี บำรุงชาติ ศศิวิมล ดวงจันทร์ อุทัย ปริญญาสุทินันท์	พุทธอุทยานเขาแก้วกับพลวัติการท่องเที่ยว

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) กรณีศึกษา : ย่านเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (รัชดาภรณ์ จันเจริญ ศิริประภา พรหมวงศ์ สรัลชญา สุนทร และเอมอร เจียรมาศ)	600
การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน (กฤษรา มณีดวง สุธาธิณี น้ำคำ และสุนี คำนวณศิลป์)	612
การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอาหารกรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่สะท้อน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี (รัฐชิตา จันท์เทศ วิศวะ เดชรา และรชกร วชิรสิโรตม)	620
แนวทางการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนคอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (สุดารัตน์ ชันคำกาศ และชงชัย ภูวนาถวิจิตร)	632
พุทธอุทยานเขาเล็กกับพลวัตการท่องเที่ยว (ไอลยวิญ ไซยภักดี วิลาสินี บำรุงชาติ ศศิวิมล ดวงจันทร์ และอุทัย ปริญญาสุทธินันท์)	642
ห้องที่ 10 ห้องเรียน LA 309 อาคารเรียนชั้น 3 คณะศิลปศาสตร์	
แนวทางการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์วันละบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนเวียงท่ากาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (พรวิภา ตาวัง ศิริธรรม สายทอง สุดารัตน์ ชันคำกาศ และชงชัย ภูวนาถวิจิตร)	654
แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแก้วกล้า ตำบลกัลดีหลวง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี (พรรณวษา เสมอตั้งเจริญ อรจิรา รุ่งเจริญ และวันชัย เจือบุญ)	662
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านการใช้สมุนไพรท้องถิ่นเพื่อการดูแลสุขภาพ กรณีศึกษา วิสาหกิจสมุนไพรคุณธรรม วัดคูเต่า ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา (กัญญาวิทย์ ชุมเชิด ทิฆัมพร เสงี่ยมิณี รัตนุช และเอมอร เจียรมาศ)	670
วิสาหกิจชุมชน 9 ไร่ เกษตรผสมผสานกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทุ่งใหญ่ (สวิช ภัทรศานต์ อรนิชา จุ๋บ่ารุ่ง พรชัย ศรีเฉลิม และอุทัย ปริญญาสุทธินันท์)	681
ผลของสารให้ความหวานทดแทนน้ำตาลต่อคุณภาพของเครื่องแกงคั่วกลิ้งคีโตพร้อมปรุง: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมใจนึก จังหวัดสงขลา (พรชิตา คำพั้น และกษิเดช ฉันทกุล)	693
แนวทางการปรุงประกอบอาหารไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าจากดอกไม้ทานได้ (จิณห์นิภา สิริโรจน์สว่างวัต และณภัทร วิศวะกุล)	700
การศึกษาความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์หัตถกรรมเป่าแก้วศิลป์ของศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ชาลิสสา สำราญใจ และณภัทร วิศวะกุล)	709
กลยุทธ์ทางทางการตลาดของแผงสับปะรด กรณีศึกษาแผงสับปะรด อำเภอพุนพิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (พิชญา สุดเสนาะ และสุนี คำนวณศิลป์)	718

ห้องที่ 9 ห้องเรียน LA 306 อาคารเรียนชั้น 3 คณะศิลปศาสตร์

ที่	เวลา	ผู้วิจัย	ชื่อเรื่อง
1	13.00-13.20 น.	ศิริลักษณ์ สุวนิชกุล อาทิตยา สังข์ทอง นรินทร์ สังข์รักษา	พฤติกรรมและความเชื่อของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาสักการะทำวเวสสุวรรณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม
2	13.20-13.40 น.	วิไลวรรณ ทองนาค จุฑาทิพย์ จงจัดกลาง	แรงจูงใจและพฤติกรรมการท่องเที่ยวในยุค New Normal ของ Generation Y ในกรณีศึกษากรุงเทพมหานคร เขตปทุมวัน
3	13.40-14.00 น.	รัชดาภรณ์ จันเจริญ ศิริประภา พรหมวงศ์ สรลลขนา สุนทร เอมอร เจียรมาศ	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา2019 (COVID-19) กรณีศึกษา : ย่านเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
4	14.00-14.20 น.	กฤษรา มณีดวง สุธาธิณี น้ำคำ สุนี คำนวลศิลป์	การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน
พักรับประทานอาหารว่าง (14.20-14.40 น.)			
5	14.40-15.00 น.	รัฐชิตา จันทรเทศ วิศวะ เดชรา รชกร วชิรสิโรตม	การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร กรณีศึกษาชุมชนบ้านไร่สะท้อน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
6	15.00-15.20 น.	สุดารัตน์ ชันคำภาศ ธงชัย ภูวนาถวิจิตร	แนวทางการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนดอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
7	15.20-15.40 น.	ไอลยวิญ ไซยภักดี วิลาสินี บำรุงชาติ ศศิวิมล ดวงจันทร์ อุทัย ปริญญาสุทธินันท์	พุทธอุทยานเขาเล่ากับพลวัตการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน

กฤษฎา มณีดวง^{1,*}
สุธาธิณี น้ำคำ²
สุนี คำนวลศิลป์³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชนจำนวน 5 คน ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 8 คน และกลุ่มจิตอาสา จำนวน 2 คน ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนตลาดน้ำหัวตะเข้มีการอนุรักษ์และพัฒนาตลาดน้ำหลังจากเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง โดยมีการอนุรักษ์วิถีชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ทั้งด้านกายภาพ ด้านรูปแบบ/กิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าและการบริการ และด้านการสร้างอัตลักษณ์ของตลาด

คำสำคัญ : การอนุรักษ์, การพัฒนา, ตลาดน้ำหัวตะเข้

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*ผู้นิพนธ์หลัก; E-mail address: maneeduang_k@silpakorn.ac.th , namkam_s@silpakorn.ac.th

Conservation and Development of Hua Takhe Floating Market Attractions Lat Krabang, Bangkok by Community

Kitsara Maneeduang^{1,*}

Sutathinee Namkam²

Sunee Kamnuansin³

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the conservation and development of tourist attractions in Hua Takhe Floating Market, Lat Krabang, Bangkok by community. A qualitative research method was used. Key informants include: 5 community committees, 8 shop operators and 2 volunteers, using an in-depth interview and non-participant observation. The content analysis method was used to analyze and synthesize the data collected. The results showed that Hua Takhe Floating Market community has preserved and developed the floating market after the fire to bring it back to life again, with preservation of community way of life and tourism resources and to develop tourist attractions in Hua Takhe Floating Market in terms of physical, tourism activities, facilities service products and creating a market identity.

Keywords: Conservation, Development, Hua Takhe floating market

---

¹ Bachelor of Arts students, Community Management Program, Faculty of Management Sciences, Silpakorn University

² Bachelor of Arts students, Community Management Program, Faculty of Management Sciences, Silpakorn University

³ Assistant Professor Dr., Faculty of Management Sciences, Silpakorn University

*Corresponding author; *E-mail address:* maneeduang_k@silpakorn.ac.th

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวของผู้คนนั้นได้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อน ซึ่งนักท่องเที่ยวได้เริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น เป็นความสนใจและพร้อมรับความรู้สึที่จะได้สัมผัสกับธรรมชาติและได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น จากผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เริ่มหันมาหาธรรมชาติและสัมผัสกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวชนบทที่อยู่กับธรรมชาติมากขึ้น (พัชรา ลากลือชัย, 2546) ทั้งนี้ในบรรดาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชาวชนบท ประเพณีและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน คือตลาดน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์พร้อมกับเสน่ห์ของความเป็นไทย เห็นภาพการใช้ชีวิตในอดีต จนกลายเป็นดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวได้เป็นกระแสวัฒนธรรมของภาพลักษณ์ตลาดน้ำอย่างดี

ประเทศไทยในปัจจุบันมีตลาดน้ำหลายแห่งในเมืองไทย เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (ตลาดน้ำแห่งแรกของไทย) ตลาดน้ำอัมพวาหรือตลาดน้ำยามเย็น จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำ 4 ภาค (พิทยา จังหวัดชลบุรี) ตลาดน้ำหัวหิน (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ตลาดน้ำอโยธยา (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ตลาดน้ำคลองแห (หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) ตลาดกลางดง (จังหวัดนครราชสีมา) ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง (พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) ตลาดน้ำตลิ่งชัน (กรุงเทพฯ) และตลาดน้ำอื่นๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการวางแผนตลอดจนกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งด้านการเดินทาง ด้านสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริการ ตลอดจนด้านสถานที่จัดจำหน่ายของที่ระลึก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาพลักษณ์ตลาดน้ำไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว (พัชรา ลากลือชัย, 2546)

ตลาดน้ำชุมชนหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นตลาดน้ำแห่งหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากนักท่องเที่ยว ได้รับคัดเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบของกรุงเทพมหานคร (ณัฐมน เพ็ญศรีชล, 2565) ในอดีตตลาดน้ำชุมชนหัวตะเข้ขยายความเจริญเติบโตไปทางน้ำ มีชุมชน วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวหัวตะเข้คือ การทำโรงไม้ และโรงสีข้าว หัวตะเข้เจริญรุ่งเรืองมาก เป็นศูนย์การค้าขานเมืองริมคลอง โดยมีคลองประเวศบุรีรมย์เป็นคลองหลักเชื่อมโยงพื้นที่บริเวณนี้โดยรอบ คนพายเรือ นั่งเรือมาซื้อของที่ตลาดหัวตะเข้ กับข้าว ของสด ร้านขายทอง ร้านขายยา เป็นวิถีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์และอดีตที่รุ่งเรือง แต่เมื่อเกิดไฟไหม้ตลาดฝั่งตรงข้ามเมื่อปี 2537 ทำให้บ้านเรือนเสียหาย คนย้ายออก และตลาดร่วงโรยลงตามกาลเวลา บวกกับถนนหนทางเข้ามาทับบาท โรงไม้ที่จำหน่ายไม้เพื่อต่อเรือบ้าง ต่อรัดวิดน้ำเข้านาบ้าง ก็ปิดตัวลงไป ทุกอย่างหายไป ภูมิปัญญาการต่อเรือก็หมดไป (ไทยโพสต์, 2563) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำแห่งนี้ให้กลับมามีจุดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อรองรับความนิยมของนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในปัจจุบันประชาชนชุมชนหัวตะเข้มีความพยายามในการสร้างรูปแบบการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในการพึ่งพิงตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอกโดยการฟื้นฟูชุมชนเก่าที่มีความสำคัญในอดีตให้พลิกฟื้นกลับมามีความสำคัญอีกครั้งเพื่อตอบสนองกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสร้างรายได้ให้แก่พื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำหัวตะเข้โดยชุมชน เพื่อสามารถเผยแพร่เป็นแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนตลาดน้ำอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำหัวตะเข้ ในพื้นที่เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยชุมชน

วิธีวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ และการสืบค้นออนไลน์ และเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิในพื้นที่ระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม 2565 จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชน จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการร้านค้า 8 คน และกลุ่มจิตอาสา 2 คน ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายบุคคล โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้เป็นแนวทาง และมีการสำรวจพื้นที่เพื่อให้ผู้วิจัยได้

ทราบเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า การเดินทางและบริบทพื้นที่วิจัย กิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจภายในตลาดน้ำ ซักถามสิ่งที่เห็นเพื่อให้ได้ข้อมูล ถ่ายภาพและจดบันทึก เกี่ยวกับชุมชนตลาดน้ำให้ได้มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาสรุปประเด็นในภาพรวมครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย

ผลการวิจัย

การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าโดยชุมชน

สมัยก่อนพื้นที่บริเวณตลาดน้ำห้วยตะเฒ่ามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ฝั่งทิศเหนือจะเป็นตลาดไม้ยาวเหยียดกว่า 150 ห้อง และอีกฝั่งหนึ่งราว 58 ห้อง ผู้คนค้าขายกันครึกครื้น มีโรงเจ ศาลเจ้า ร้านทอง ร้านหมอมือชายทั้งยาจีนและยาไทย ที่นี่ยังเป็นสถานที่จอดเรือขายสินค้าและต่อเรือ มีโรงไม้และช่างไม้ฝีมือดีอยู่หลายแขนง อาชีพที่เป็นลมหายใจของชุมชน แต่สูญหายไป ชาวบ้านพยายามดิ้นรนกลับมาเพื่อรักษาภูมิปัญญาต่อเรือไทยให้คนรุ่นหลังได้รู้จัก ชาวบ้านที่เป็นช่างไม้เก่าไปเรียนกับครูภูมิปัญญาที่ตลาดน้ำคลองลัดมะยม แล้วยังฟื้นการทำขนมไทยด้วยเตาฟืน เตาแกเลบ เพราะอดีตมีโรงสีมากมาย มีการโม่แป้ง และการเย็บฟุตบอลด้วยมือ โดยจัดสาธิตที่บ้านต้นมะขามด้านหลังตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษณ์ส่วนกลาง ใช้เสนาอวิถีและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนห้วยตะเฒ่า ให้ลูกหลานเห็นคุณค่าของตนเอง

สิ่งที่ทำในการอนุรักษ์ ผู้นำชุมชนได้นำศิลปะมาช่วย ในช่วงแรกทางชุมชนไม่ได้มีต้นทุน คนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับทางศิลปะที่ช่วยเข้ามาฟื้นฟูชุมชน เช่นโรงเรียนในชุมชนนำนักเรียนมาทำกิจกรรมศิลปะ และนักเรียนจากวิทยาลัยช่างศิลป์ทางจิตอาสาได้ไปขอความร่วมมือ ให้ช่วยมาทำงานด้านศิลปะภายในตลาดน้ำ ภายหลังก็เริ่มมีกิจกรรมกิจกรรมสอนการทำว่าวเข้ามา มีเรื่องของการอนุรักษ์ขนมไทย และคนห้วยตะเฒ่าค้นคว้ากับภาพนักศึกษามาทำกิจกรรมในชุมชน มานั่งวาดภาพที่ตลาดริมคลอง มีกิจกรรมศิลปะชาวชุมชนก็ร่วมมือเป็นแบบวาดภาพ หรือคนเฒ่าคนแก่มาเล่าเรื่องเก่าๆ ให้ฟัง คนห้วยตะเฒ่าเก็บภาพวาดที่นักศึกษาทิ้งไว้ ชาวบ้านเห็นความงาม รับรู้เป็นงานศิลปะ นี่เป็นบรรยากาศ กลิ่นอายที่แวดล้อมมาแต่ไหนแต่ไร จึงใช้ศิลปะในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนมาจนถึงปัจจุบันชุมชนได้กลับมาค้าขายกันอย่างปกติ แต่อาจจะมียางร้านที่ไม่ได้กลับมา เช่น ร้านทอง และศาลเจ้า การกลับมาค้าขายครั้งนี้ เกิดมาจากจิตสำนึกของคนในอดีตที่กลับมาฟื้นฟูพื้นที่รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาบ้านเรือน ซ่อมแซมให้น่าอยู่ขึ้น บวกกับนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้นทำให้พ่อค้าแม่ค้าเริ่มกลับมาทำอาชีพหารายได้ในตลาดน้ำอีกด้วย

จิตอาสาชุมชนตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า ได้อนุรักษ์สิ่งที่อำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว นั่นก็คือร้านอาหาร การล่องเรือชมแม่น้ำ เนื่องจากในอดีตผู้คนชอบการล่องเรือ ปัจจุบันตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าก็มีความโดดเด่นในเรื่องชื่อเสียงของย่านการค้าริมคลองด้วย ดังนั้น เมื่อนักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมตลาด ล่องเรือแล้ว จะมีร้านอาหารไว้คอยจำหน่ายอาหารที่สร้างบรรยากาศที่สื่อถึงอดีต หรือร้านขายของชำที่ขายขนมโบราณหรือของใช้ทั่วไปไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ชุมชนได้อนุรักษ์สินค้าและการบริการที่มีในอดีตมาสู่ปัจจุบันด้วย อย่างเช่น การล่องเรือชมวิวน้ำ การขายของที่ระลึก โดยการพานักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมวิวิทิวทัศน์บริเวณริมแม่น้ำให้เห็นบรรยากาศของตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าในช่วงกลางวัน ซึ่งในอดีตมีการล่องเรือกันเป็นจำนวนมาก และในส่วนของขายของที่ระลึกนั้นคือการขายของเก่า หรือการขายงานศิลปะ ซึ่งในอดีตจะมีการวาดรูปวาดภาพ วาดภาพเหมือน เป็นต้น

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าโดยชุมชน

ด้านกายภาพ ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้ประโยชน์ หลังจากถูกไฟไหม้ได้มีการนำมาสู่การรวมตัวของกลุ่มเป็นชมรมคนรักห้วยตะเฒ่าเมื่อปี 2551 ความพยายามในการพัฒนาให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชนหลวงพรต-ท่านเลี่ยม อีกทั้งยังมีการปรับจากบ้านอาศัยให้เป็นร้านกาแฟ ร้านขายของ ร้านอาหารต่าง ๆ ก่อนที่จะเพิ่มเกสต์เฮาส์เข้ามาทำให้บรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงไป แม่ค้าพ่อค้าเห็นความเปลี่ยนแปลงของที่นี่ มีร้านค้าเก่าและใหม่เปิดขึ้นมา ทำให้วันเสาร์อาทิตย์คึกคัก ส่วนวันธรรมดาจะค่อนข้างเงียบสงบ เมื่อเวลาผ่านไป จึงรื้อฟื้นภูมิปัญญาในอดีต พัฒนาควบคู่ไปกับงานศิลปะ เช่น งานไม้ ระหวัดวิดน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 1 บ้านเรือนในชุมชนห้วยตะเฒ่า

ภาพที่ 2 วิวตลาดน้ำชุมชนริมน้ำ

ด้านรูปแบบ/กิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว ในอดีตตลาดน้ำแห่งนี้มีการค้าขายกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันได้เพิ่มกิจกรรมฐานเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่ยังไม่เคยเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้นเพื่อถ่ายทอดความเป็นตลาดน้ำโบราณของที่นี่ให้ดีขึ้นจากอดีต และประเด็นหลักของการทำกิจกรรมไม่เพียงแต่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาทำกิจกรรม แต่ในกิจกรรมจะให้ความรู้ลงไปเพื่ออธิบายถึงเรื่องราวของชุมชน ยกตัวอย่างเช่น ว่า ชุมชนห้วยตะเฒ่าเป็นพื้นที่ที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นของเล่นประจำของเด็กหรือเยาวชนในชุมชน หรือรวมไปถึงขนมไทย เป็นวิชาที่สืบทอดมาในอดีต มีการจัดกิจกรรมพายเรือเก็บขยะเป็นประจำทุกเดือนที่เพิ่มเติมเข้ามาในปัจจุบัน เพื่อลดปัญหาขยะในระบบนิเวศที่สะสม เป็นโครงการที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาร่วมเก็บขยะในลำคลองชุมชนห้วยตะเฒ่า ร่วมกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาริมคลองห้วยตะเฒ่าให้อยู่คู่ชุมชนต่อไป ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้รับทบทวนชุมชนโดยผ่านทางกิจกรรม และชุมชนจะมีการร่วมมือกับทางเขตบางครั้ง ในการจัดกิจกรรม workshop งานศิลปะเป็นรูปภาพ เป็นกิจกรรมที่เพิ่มมาจากแต่ก่อน คือ

กิจกรรมการทำวุ้นใบไม้ ในการทำวุ้นใบไม้ นั้น ความเป็นมาของวุ้นจุฬา วุ้นปากเป่า ที่มีการแข่งขันครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 สนามแรกที่แข่งขันกันคือสวนสัตว์ดุสิตก่อนเปลี่ยนมาเป็นสนามหลวง ในสมัยนั้นว่าถือเป็นกีฬาอดนิยมนในสมัยนั้น กิจกรรมนี้ได้ปล่อยให้ใช้สมาธิกับการประกอบโครงวุ้น มีวิธีการทำง่าย ใช้ใบโพธิ์หรือใบปอทะเลเป็นชิ้นส่วนหลัก ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมจะใช้เวลาในการทำ 3 นาทีจะมีวุ้นออก สามารถนำไปวิ่งได้ลมได้

กิจกรรมการทำพวงกุญแจซี่เขี้ยว ได้แรงบันดาลใจมาจากจากขยะขวดซีซีเขี้ยวตามริมคลองที่มีจำนวนมาก ซึ่งขยะเหล่านั้นให้ความสกปรกและไม่ย่อยสลาย ไม่สามารถนำไปขายได้ ครูคิดเป็นครุจิตอาสา ได้เข้ามาให้ความรู้ในการทำพวงกุญแจซี่เขี้ยวจากขวดตามริมคลอง โดยนำขวดมาตัดเป็นลักษณะรูปที่ต้องการ หลังจากนั้นใช้ที่เป่าลมร้อนเป่าให้พลาสติกมีขนาดเล็กลง และเจาะรูบริเวณที่จะใส่พวงกุญแจและกระดิ่ง สามารถนำมาห้อยสิ่งของ หรือทำเป็นของที่ระลึกและของขวัญให้ผู้อื่นได้ โดยไม่ทิ้งให้เสียเปล่า

กิจกรรมการทำตุ๊กตาจากขวดแกลลอน เป็นไอเดียจากการนำสิ่งๆที่เรียกว่าเป็นขยะนั่นก็คือ ขวดน้ำพลาสติกใบใหญ่แกลลอนใส่น้ำมัน ขวดน้ำยาปรับผ้านุ่มขนาดใหญ่ที่ถูกทิ้งลงบริเวณคลอง นำมาดัดแปลงเล็กน้อยให้มันดูมีคุณค่าและประโยชน์มากขึ้นด้วยการทำเป็นตุ๊กตาจากขวดน้ำหรือขวดแกลลอน ไว้ตกแต่งบริเวณบ้านหรือสามารถนำมาติดโคมไฟเป็นโคมไฟจากขวดน้ำหรือแกลลอนได้ โดยไม่ทิ้งเปล่าและเพิ่มขยะให้กับระบบนิเวศของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้สัมผัสถึงความ เป็นชุมชนห้วยตะเฒ่า

กิจกรรมพายเรือเก็บขยะ จัดเป็นประจำทุกเดือน เป็นโครงการที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาร่วมเก็บขยะในลำคลองชุมชนห้วยตะเฒ่าร่วมกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาริมคลองห้วยตะเฒ่าให้อยู่คู่ชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศของแม่น้ำที่อยู่คู่ลำคลองต่อไป ซึ่งเป็นการสร้างการเรียนรู้รับทบทวนชุมชนโดยผ่านทางกิจกรรม

กิจกรรมพายเรือคายัค เป็นกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาในปัจจุบันเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศริมแม่น้ำและชมวิถีของชุมชนตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าสามารถเช่าพายเล่นชมบรรยากาศวิถีชีวิตทัศน์ได้ หากนักท่องเที่ยวหรือผู้เช่าช่วยเก็บขยะด้วยราคาจะถูกครึ่งหนึ่งของราคาเช่า และจะมีน้องแมวที่คอยอยู่ริมฝั่งเป็นลูกเล่นในการทำกิจกรรมนี้ด้วย

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในตลาดน้ำชุมชนจะเป็นร้านค้าตามทางเดินเท้า มีห้องน้ำ มีไวไฟตามร้านกาแฟหรือคาเฟ่สำหรับนั่งดื่ม โดยตลาดที่นี้จะเน้นความเป็นอดีต รักษาความเป็นตลาดน้ำไว้ อาจจะไม่สะดวกเท่าในตัวเมืองที่มีร้านสะดวกซื้อใกล้เมืองมากนัก แต่ที่นี่จะได้บรรยากาศที่ไม่เหมือนในตัวเมือง ไม่มีความวุ่นวาย แต่ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการอุปโภค บริโภคสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว

ด้านสินค้าและบริการ ในส่วนของด้านสินค้าและบริการของตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า ปัจจุบันได้มีสินค้าที่เป็นจุดเด่นของตลาดนี้คือร้านขายของที่ระลึกและกิจกรรมด้านศิลปะที่เริ่มเข้ามาเป็นจุดดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่มาพักแรมเพื่อฟื้นฟูบรรยากาศในอดีต ในส่วนของการบริการตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า ปัจจุบันมีทั้งร้านตัดผม ร้านอาหาร ร้านขายขนมโบราณ ร้านรับวาดรูปครอบครัว ร้านขายของชำ ร้านเสื้อผ้า ร้านอาหารที่ไว้บริการให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีที่พักไว้ให้บริการเพื่อสัมผัสความเป็นตลาดแห่งนี้ หรือเกตเฮาส์ที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จากการพัฒนาตลาดน้ำแห่งนี้ทำให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมชมและนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงต้องทำให้เพิ่มสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้นไว้รองรับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้วย

ภาพที่ 3 ร้านก๋วยเตี๋ยวพร้อมไวไฟบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 ร้านขายลูกชิ้นปลาสูตรโบราณ

ด้านการสร้างอัตลักษณ์ของตลาด การสร้างอัตลักษณ์ของตลาดห้วยตะเฒ่าให้เป็นที่น่าจดจำของนักท่องเที่ยวนั้น โดยการถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตผ่านกิจกรรมทางศิลปะ workshop ต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งให้ความรู้ของตลาดน้ำห้วยตะเฒ่า ความเป็นมาสิ่งทีคนในชุมชนพบเจอในอดีตได้ถ่ายทอดผ่านกิจกรรมไปด้วย ในส่วนของการเก็บขยะประจำเดือนที่ตลาดน้ำห้วยตะเฒ่าเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมอนุรักษ์และพัฒนา ร่วมกับคนในชุมชน ผู้ที่มาเข้าแวะเยี่ยมชมจะได้ความประทับใจในความโบราณเก่าแก่ของตลาดแห่งนี้ และประวัติของตลาดน้ำโบราณแห่งนี้ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วสามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์กับที่บ้านได้อีกด้วย

ภาพที่ 5 การวาดรูปบนฝาผนัง โดยจิตอาสา

ภาพที่ 6 การทำว่าวจุฬา (ที่มา เพลง : สีแยกหัวตะเข้)

สรุปและอภิปรายผล

ชาวชุมชนตลาดน้ำหัวตะเข้ส่วนใหญ่มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ของตนเองเป็นอย่างมาก สิ่งที่ตั้งใจดูนักท่องเที่ยวให้มาเข้าเยี่ยมชมนั้นมาจากการร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่ที่จะอนุรักษ์ความเป็นดั้งเดิมของตลาดและพัฒนารูปแบบการให้บริการที่สะดวกสบายมากขึ้น มีการเพิ่มร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามา เช่น ที่พักหรือคาเฟ่ร้านกาแฟที่มีไวไฟไวคอยบริการ แต่ยังคงความเป็นอดีตหรือความดั้งเดิมของตลาดโดยการตกแต่งร้านให้เข้ากับชุมชน โดยกระบวนการที่ชุมชนได้ตั้งจิตตอกตึงใจมากขึ้นคือการถ่ายทอดความเป็นชุมชนของที่นี่ผ่านบรรยากาศ งานศิลปะอาหารขนมไทย หรือบ้านเรือนที่เคยเกิดวิกฤตไฟไหม้ได้ปรับปรุงและพัฒนาเป็นร้านอาหาร ร้านกาแฟ หรือเกตเฮาส์ (ไทยโพสต์, 2563) จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่าคนในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับอดีตของตลาดน้ำแห่งนี้ ได้เล่าเรื่องถึงที่มานั้นคือ ชุมชนหัวตะเข้ นั้นมาจากการที่เมื่อก่อนบริเวณนี้จะระเซ่ชุกชุม จึงได้นำมาเป็นชื่อเรียกจนถึงทุกวันนี้ ย้อนกลับไปในช่วงปี 5 ที่นี่เคยเป็นศูนย์กลางของชาวมืองกรุงเทพฯ เพราะเป็นจุดตัดของคลองทั้ง 3 สาย ได้แก่ คลองจระเข้ คลองปลาพิว และ คลองประเวศ ทำให้มีผู้คนพาเรือมาค้าขายและแลกเปลี่ยนผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกันอย่างคึกคัก

แต่เมื่อความเจริญของถนนหนทางเข้ามา ก็เริ่มทำให้ตลาดแห่งนี้เริ่มซบเซาลง และขาดการดูแลรักษาไปหลายสิบปี จนกระทั่งในปัจจุบันทางชุมชนได้กลับมาอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนให้กลับมากี๋คึกอีกครั้ง ทำให้ที่นี่กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแถบชานเมืองของกรุงเทพฯ ที่มีเสน่ห์มากแห่งหนึ่ง ตลาดเก่าหัวตะเข้ ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนเก่าหัวตะเข้ บริเวณริมคลองประเวศบุรีรมย์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นจากความต้องการพัฒนาตนเอง เรียนรู้และเติบโตด้วยความร่วมมือของพี่น้องในชุมชนที่จะอนุรักษ์ตลาดเรือนไม้โบราณริมน้ำอายุกว่า 100 ปี ให้ฟื้นคืนกลับมาชีวิตและสร้างจิตสำนึกรักวิถีถิ่นให้ชาวลาดกระบัง ความภาคภูมิใจหนึ่งคือตลาดเก่าหัวตะเข้ได้รับคัดเลือกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบของกรุงเทพมหานคร ตลาดเก่าหัวตะเข้บริหารจัดการโดยวิสาหกิจชุมชนคนรักหัวตะเข้ที่มีการประชุมวางแผนและร่วมคิด ร่วมเสนอความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งได้รับความร่วมมือใน ด้านการบริหารจัดการองค์ความรู้ และเครื่องมือต่าง ๆ จากเครือข่ายสถาบันการศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง

เหตุการณ์เพลิงไหม้ที่บริเวณตลาดฝั่งตรงข้ามเมื่อปี 2537 ทำให้มีบ้านเรือนเสียหายหลายหลังคาเรือน คนส่วนใหญ่ย้ายออก และไม่มีมีการปรับปรุงหรือพัฒนาใด ๆ เพราะการรวมตัวของภาคประชาชนไม่แข็งแรง และไม่มีต้นทุนหรือทุนในชุมชน จึงนำมารุ่การรวมตัวของกลุ่มเป็นชมรมคนรักหัวตะเข้เมื่อปี 2551 ที่มีความพยายามในการฟื้นฟูให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชนหลวงพรต-ท่านเลี่ยม ที่หาจุดเด่นของสถานที่มาเป็นจุดขาย เมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มได้มาร่วมคิดและเห็นว่าจะต้องไม่ลืมรากเหง้าของชุมชน จึงรื้อฟื้นภูมิปัญญาในอดีต ควบคู่ไปกับการศิลปะ เช่น งานไม้ ระหวัดวิดน้ำ การต่อเรือ อาชีพที่เป็นลมหายใจของชุมชน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชื่นชอบและให้ความสนใจเป็นจำนวน ถึงแม้จะมีสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้ปริมาณนักท่องเที่ยวลดลง แต่ก็ไม่ได้ทำให้คนในชุมชนลืมนความเป็นตัวตนของ

ตนเอง และยังคงอนุรักษ์สิ่งๆที่เรียกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเสน่ห์และอัตลักษณ์ของชุมชนที่ยังคงดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่อาจเพิ่มขึ้นจากนโยบายการเปิดประเทศในอนาคต ดังนั้นปัจจุบันทำให้ชุมชนเกิดความรักความสามัคคีในการทำนุบำรุงตลาดน้ำแห่งนี้ที่เป็นบ้านเกิดมากขึ้น

ตลาดน้ำหัวตะเข้ นับเป็นตลาดน้ำในเมืองกรุงที่มีชื่อเสียงที่ยังคงเอกลักษณ์วิถีชีวิตชาวสวนริมคลอง ชวนให้ผู้มาเยือนสัมผัสกลิ่นอายตลาดน้ำโบราณที่ผสมผสานชีวิตริมน้ำกับธรรมชาติควบคู่ไปกับงานศิลปะได้อย่างลงตัวอีกแห่งหนึ่ง โดดเด่นด้วยสินค้า และมีกิจกรรมฝีมืองานศิลปะให้นักท่องเที่ยวได้มาเข้าร่วม นอกจากนี้ตลาดน้ำหัวตะเข้ถือเป็นตลาดน้ำที่นักวิจัยให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เห็นได้จากกรณีศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เช่น แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดหัวตะเข้ ศึกษาเชิงปริมาณโดย ณิช นาคสวัสดิ์ และดวงดาว โยชิตะ (2560) การจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนตลาดเก่าหัวตะเข้ โดยณัฐมน เพ็ญศรีชล (2565) แนวทางการพัฒนาการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าโบราณหัวตะเข้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของกัญญาพัชร วุฒิยา (2559) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหัวตะเข้ ได้แก่ ความเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมามากกว่า 100 ปี ในการเดินทางโดยเรือหางยาวและการใส่บาตรทางน้ำในตอนเช้า เพื่อนำมาสร้างอัตลักษณ์ที่มีจุดเด่นเฉพาะถิ่นดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

2.ควรมีหน่วยงานที่คล้ายกับหน่วยงาน kocca ของประเทศเกาหลีใต้ที่ทำหน้าที่ค้นหาจุดแข็งของชุมชน และรวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้นักการอนุรักษ์ที่มีอยู่ในชุมชน มาสร้างฐานรากของชุมชนที่มาจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยว ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาต่อไปควรมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐและเอกชน ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาพัชร วุฒิยา. (2559). แนวทางการพัฒนาการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวตลาดเก่าโบราณหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ปรินญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ณิช นาคสวัสดิ์ และดวงดาว โยชิตะ. (2560). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดหัวตะเข้ เขตลาดกระบัง. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ณัฐมน เพ็ญศรีชล. (2565). การจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชน : กรณีศึกษาตลาดเก่าหัวตะเข้เขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร. ปรินญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไทยโพสต์. (2563). ชุมชน “หัวตะเข้” ต้นแบบใช้ศิลปะ พลิกฟื้นย่านเก่า. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/60575>
- พัชรา ลากลิ้อชัย. (2546). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีและตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม. ปรินญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- SiyaekHuatake. (2565). ชมตลาดน้ำโบราณหัวตะเข้. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2565. จาก <https://www.facebook.com/SiyaekHuatake>

4 มีนาคม 2566

ณ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์